

ENRIC DILMÉ
dr. arquitectura

ROBERT VENTURI IN MEMORIAM

Tot i que sembla que no s'hagi parat massa atenció, fa un mes, el 18 de setembre ens va deixar l'arquitecte nord-americà **Robert Venturi** a l'edat de 93 tal com van comunicar a la revista **Architect's Newspaper** el seu fill **Jim** i, com subratlla la nota, la seva dona i sòcia **Denise Scott Brown**. Era una darrera vindicació de tan productiva parella després del trist episodi de l'adjudicació del premi **Pritzker 1991** només a **Venturi** oblidant-se totalment de **Scott**. Injustícia que encara continua per vergonya del premi del propietari dels hotels **Hyatt** que no va rectificar ni tan sols després que el mateix **Venturi** encapçalés una recollida de signatures per reparar l'error.

Robert Venturi a Filadelfia al 1991 (George Widman -AP-)

Als anys seixanta **Venturi** i **Scott** van ser els primers a criticar obertament el reduccionisme abstracte del **Moviment Modern**. El “menys és més” de **Mies van der Rohe** es convertia per a ells en “menys és avorrit”. L'arquitectura no era tan simple sinó que sempre havia estat complexa i contradictòria. Com recordava **Venturi**, **Paul Rudolph**¹ deia:

...No se puede pretender resolver todos los problemas. En verdad que ha sido una característica durante el siglo XX el que los arquitectos hayan sido selectivos al deteminar qué problemas quieren resolver. Mies, por ejemplo, hace hermosos edificios tan solo porque ignora muchos aspectos del edificio. Si resolviera más problemas, sus edificios serían mucho menos potentes...

¹ P. Rudolph, en *Perspecta* núm. 7, The Yale Architecture Journal, 1961 citat per R. Moneo, *Inquietud teórica y estrategia proyectual en la obra de ocho arquitectos contemporáneos*, Barcelona, 2004.

ENRIC DILMÉ
dr. arquitectura

Com sabem ara la simplificació descrita per **Rudolph** ha permès edificis icònics de gran poder d'atracció però, sovint, amb severos problemes de funcionament, d'ús o manteniment quelcom que, com a mínim, en edificis públics hauria de ser inacceptable. Aquella arquitectura abstracta i a voltes incòmoda va ser descrita de forma genial per **Tom Wolfe** en **From Bauhaus to Our House** (1982) on explicava que només veia un camí redemptor: **Venturi i Scott**².

Segur que va influenciar en **Wolfe** la publicació, el 1966³, de **Complexity and Contradiction** on **Venturi** vindicava el valor de l'entorn, la tradició i la història quelcom que havia descobert durant la seva estada a la **American Academy de Roma**. El llibre era un contrapès a **Vers une architecture** de **Le Corbusier** (1923) convertit en dogma de fe de la modernitat. Anys més tard, amb **Scott** i **S. Izenour**, escriurà **Learning from Las Vegas** (1972) per aprofundir en la importància del símbol en l'arquitectura del passat i retrobar-la en la capacitat comunicativa del *strip* americà on **Las Vegas** era el màxim exponent. Aquell "carrer major" que descrivien ple de vida i activitat sempre ens ha recordat l'avinguda **Meritxell** dels anys setanta ple de gent entrant i sortit dels comerços oberts fins a altes hores de la nit.

Com a tot cal posar-li nom, a l'arquitectura de **Venturi** i **Scott** se li va denominar **Postmoderna** per disgust de la parella, contrària a qualsevol reduccionisme. I també es va fixar la data del naixement del nou moviment: 1961 any de la construcció de la casa **Vanna Venturi**, mare de l'arquitecte. L'etiqueta va tenir èxit i va desencadenar una proliferació de columnes, frisos i motlures sense ton ni son que demostraven que no s'havia entès res de les reflexions del matrimoni nord-americà.

Casa Vanna amb una coberta a dues aigües i un arc sobre l'entrada (foto estreta de la web arquitectural)

² Veure el nostre escrit: *Tom Wolfe l'arquitectura i Andorra*

³ Curiosament aquell mateix any veurà la llum un altre obra de referència, també crític amb el Moviment Modern, però des d'un altre posició: *L'architettura della città* d'Aldo Rossi.

ENRIC DILMÉ
dr. arquitectura

El millor que podem fer per recordar el mestratge de **Venturi** és reproduir un passatge del seu primer llibre on exposa perfectament cap a on caldria dirigir els esforços:

...Los arquitectos no pueden por más tiempo dejarse intimidar por el lenguaje puritanamente moralista de la arquitectura moderna ortodoxa. Prefiero los elementos híbridos a los puros, los que aceptan compromisos a los "limpios", los distorsionados a los "obvios", los ambiguos a los "articulados", los tergiversados que a la vez son impersonales, a los aburridos que a la vez son "interesantes", los convencionales a los "diseñados", los que buscan el acuerdo a los "excluyentes", los redundantes a los sencillos, los que nos hablan del pasado a aquellos que son innovadores, los irregulares y equivocados a los directos y claros. Defiendo la vitalidad confusa frente a la necesidad obvia. Me manifiesto en pro del non sequitur y proclamo la dualidad.

Estoy a favor de la riqueza de significados frente a la claridad de significados; de las funciones implícitas frente a las explícitas. Prefiero "ambos y al mismo tiempo" a "uno u otro"; el blanco y el negro, y algunas veces el gris, al blanco o al negro. Una arquitectura válida conoce muchos niveles de significado y diversos focos: su espacio y sus elementos se leen y funcionan de varias maneras a la vez.

Pero una arquitectura de la complejidad y la contradicción tiene una especial obligación para con el todo: su verdad debe estar en la totalidad o en sus implicaciones. La arquitectura debe incorporar la difícil unidad de la inclusión más que asumir la fácil unidad de lo exclusivo. Más no es ser menos...

Escrit a Escaldes-Engordany el 18 d'Octubre del 2018